

لَری سیدِ نِتاپ
ادبِ پِشہٗ توکویل

ترجمہ حسین کامشاد

قرہنگ جاپوید

فرهنگ جاوید

دفتر مرکزی: تهران، میدان امام حسین، خیابان صفای شرقی، کوچه شهید احمد جاوید

شماره ۱۷، طبقه سوم صندوق پستی ۵۴۳۱-۱۴۱۵۵

www.Farhang-eJavid.com

تلفن: ۳۳۳۱۵۰۳۸

Larry Siedentop

Tocqueville

Oxford University Press, 1994

اندیشه نوگوبل

لری سیدنتاپ ترجمه حسن کامشاد ویراسته عبدالله کوثری

مجموعه فرهنگ و علوم انسانی دبیر مجموعه: علیرضا جاوید

مدیر هنری، طراح جلد: محمدرضا جاوید صفحه آرا: احمد جاوید

ناشر: انتشارات فرهنگ جاوید لایوگرافی: ایده پردازان نسیم

چاپ متن: جباری چاپ جلد: تناسی صحافی: کیمیا

چاپ اول (ویراست دوم): ۱۳۹۵ تعداد: ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۱۸,۰۰۰ تومان

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای انتشارات فرهنگ جاوید محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب نامرغوب است.

Siedentop, Larry, 1936-

سیدنتاپ، لری، ۱۹۳۶-

نوگوبل، لری سیدنتاپ، ترجمه حسن کامشاد، تهران: فرهنگ جاوید، ۱۳۹۵.

۳۲۵ ص (مجموعه فرهنگ و علوم انسانی)

ISBN: 978-600-6182-86-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۸۲-۸۶-۵

Tocqueville

عنوان اصلی:

۱. آلکسی دو توگوبیل ۲. دموکراسی ۳. علوم سیاسی کامشاد، حسن، ۱۳۰۴- مترجم

۳۲۱/۸ - ۳۹۲/۱۹۲

۱۳۹۴ ت ۹۲۳/۹ JC۲۲۹

فهرست

پیش‌گفتار

۹	
۱۳	نکاتی چند درباره نقل قول‌ها

۱۵	۱ در سایه حکومت وحشت
۴۱	۲ مباحثه بزرگ دهه ۱۸۲۰
۶۹	۳ دموکراسی در آمریکا (۱۸۳۵)
۱۰۷	۴ دموکراسی در آمریکا (۱۸۴۰)
۱۴۳	۵ دین و ساختار اجتماعی
۱۶۵	۶ رژیم پیشین و انقلاب (۱۸۵۶) و دور کامل

سخن آخر

۱۹۷	
۲۰۹	برای مطالعه بیش‌تر
۲۱۵	نمایه

پیش‌گفتار

اغلب گفته می‌شود که پُرودترین نگرش‌های رقیب در آینده، دو نگرش کارل مارکس^۱ و آلکسی در توکویل^۲ است. اگر چنین باشد، دومی ظاهراً گوی سبقت را ربوده است. واکنش^۳ در دهه ۱۹۸۰ اما مسلماً بی‌ثبات دوران اخیر در برابر دولت‌های یکپارچه، حکومت‌های تک-رئی و اقتصادهای دستوری^۴، اشراف‌زاده آزادمنش فرانسوی را خرسند می‌کند. به نسبت چراکه او در نخستین برخورد با اندیشه‌های سوسیالیستی در دهه ۱۸۴۰، آن‌ها را احساساتی و از این مهم‌تر، ارتجاعی یافت. توکویل اندیشه‌های سوسیالیستی را ارتجاعی می‌پنداشت چون در پی ترویج چیزی بود که وی آن را «آرمان-ظرفناک رژیم پیشین»^۵ فرانسه به‌شمار می‌آورد: تمرکز قدرت.

شگفتا که مهم‌ترین کتاب درباره دموکراسی حاکم بر جهان، دموکراسی در آمریکا^۶ (۱۸۳۵-۱۸۴۰)، به دست اشراف‌زاده‌ای فرانسوی نوشته می‌شود! در مخالف توکویل با حکومت دیوان‌سالاران یا معرکه‌گردان‌های

1. Karl Marx (1883-1818)

2. Alexis de Tocqueville (1805-1859)

3. command economy

4. ancient régime

5. Democracy in America

حزبی چه بسا نشانه‌ای از حسادت اشرافی به نخبگان تازه-از-راه-رسیده به چشم می‌آید. ولی، به هر حال، دفاع هوشمندانه و شیوای او از خودگردانی^۱ و پراکندگی قدرت بی‌مانند است. شگفت نیست اگر توکویل بر معاصرانی چون جان استوارت میل^۲ تأثیر فوق‌العاده نهاد. توکویل فقط و فقط نگران قدرت نبود. بینش اخلاقی داشت، بینشی که بسیاری از خوانندگان در بر آن سر فرود آورده‌اند. جامعه دموکراتیک واقعاً خودگردان، از دید توکویل، پیش‌اندازی شکوهمند را نوید می‌دهد، و هدفی برتر از سوداگری به ظاهر ریزناپذیر زندگی امروزی، پیش روی ما می‌گذارد.

توکویل مشکلات در حکومت را لازمه زندگانی سرپا اخلاقی می‌دانست و سخت بسی امر مستند بود. نوشته‌هایش حاوی اعتراضی دردمندانه بر ضد "خصوصی‌کردن" اخلاقی زندگی و بی‌اعتنایی به ارزش شهروندی است. بدین سان، توکویل در رالیسم متعارف - انسان و سوسه می‌شود بگوید لیبرالیسم "بورژوا" - را با مبارزه^۳ می‌طلبد. ولی آیا لیبرالیسم حتی امروزه نیز توان پاسخ‌گویی به این رویرویی با مشکلات را دارد؟ آیا آموزه‌ای که خود را غالباً به فعالیت‌های تجاری و رستی‌های محافل خصوصی محدود می‌دارد، آموزه‌ای کامل تواند بود؟ - به رساله به آن‌که مایه تعالی هم باشد. مبارزه توکویل هنوز برجاست.

هیچ نویسنده‌ای تاکنون چنین موشکافانه از طوکل‌های دولت، شرایط گوناگون اجتماعی، و مخاطرات اخلاقی را با یکدیگر نکاویده است. با این حال جایگاه توکویل در سنت اندیشه سیاسی به گونه‌ای شگفت‌انگیز نامشخص مانده است. سبب چیست؟ دو علت به ذهن می‌آید یکی آن‌که توکویل، برخلاف نخستین فیلسوفان بزرگ و مدرن سیاسی چون هابز^۴،

1. self-government

۲. John Stuart Mill (۱۸۰۶-۱۸۷۳): فیلسوف و اقتصاددان نامدار انگلیسی. (مترجم)

۳. در متن حاضر، برابر نهاد فارسی برای واژه challeigne (چالش) به فراخور مطلب "مبارزه"، "مبارزه طلبی"، "رویارویی با مشکلات"، "تلاش" و "به جنگ دشواری‌ها رفتن" انتخاب شده است.

۴. Thomas Hobbes (۱۵۸۸-۱۶۷۹): فیلسوف و اندیشمند سیاسی انگلیسی. (مترجم)

لاک^۱، و روسو^۲ استدلال خود را بر فرضیات صریح درباره طبیعت انسان بنا نمی‌کند و از چنان مقدماتی به استنتاج نمی‌پردازد. دوم آن‌که توکویل، باز برخلاف نظریه پردازان بعدی سده نوزدهم مانند مارکس، دورکم^۳ یا وبر^۴، علم الاجتماع تازه‌ای را پیش نمی‌کشد یا آثار خود را با گفتاری در زمینه روش علمی آغاز نمی‌کند. وقتی توکویل را در کنار متفکران مدعی "علمی" بودن قرار می‌دهیم، بیش‌تر هم‌تراز هنرمندان می‌نماید. نوشته‌های او روشن، سرراست، سرشار از احساس و آشکارا در پی شکل دادن به تمایلات خواننده است. حتی تاریخی‌ترین اثر او، رژیم پیشین و انقلاب^۵ (۱۸۵۶)، در عین حال استاد دیدناکی است از پندارها و کردارهایی که معاصرانش را به پذیرش میراثش لویی ناپلئون^۶ سوق داد.

سبک استاد توویل نه تنها با شیوه حرفه‌ای متفکران بعدی فاصله دارد، بلکه اصولاً قبل از زوایی است. توسل او به ارزش‌ها — و از همه بیش‌تر به ارزش "مردم" زادی — تقریباً ویژگی ذاتی آثار اوست. تلاش پیروزمندانه او در برکنار کردن عادات و افکار انواع مختلف جامعه — اشرافی یا دموکراتیک — بدین است که می‌خواهد ستایش خود را در برابر وقار، همبستگی و تنوع سرشت — معنای اشرافی، پنهان بدارد. او همچنین ابا ندارد که از بلندپروازی پیش‌پا نهاده‌ای که منش سوداگرانه جامعه دموکراتیک به آن دامن می‌زند بیزار باشد. هرچند این جامعه عادلانه‌تر باشد. وی تحت تأثیر جلوه‌های زیباشناختی جامعه اشرافی هم

۱. John Locke (۱۶۳۲-۱۷۰۴)، فیلسوف نامدار انگلیسی. (مترجم)

۲. Jean-Jacques Rousseau (۱۷۱۲-۱۷۷۸)، فیلسوف فرانسوی که آموزه‌هایش در انقلاب کبیر فرانسه سهم مهمی داشت. (مترجم)

۳. Émile Durkheim (۱۸۵۸-۱۹۱۷)، جامعه‌شناس فرانسوی. (مترجم)

۴. Max Weber (۱۸۶۴-۱۹۲۰)، جامعه‌شناس آلمانی. (مترجم)

۵. *Ancien Régime and the Revolution*

۶. Louis Napoleon (۱۸۰۸-۱۸۷۳)، با بازگشت بوربون‌ها به پادشاهی در فرانسه مدتی در تبعید به سربرد. دوبار دست به قیام ناکام نظامی زد. پس از انقلاب ۱۸۴۸ به فرانسه بازگشت، به ریاست جمهوری برگزیده شد و سپس خود را امپراتور (ناپلئون سوم) خواند. افکار لیبرال داشت، ولی این افکار با کیش ناپلئونی درآمیخته بود. (مترجم)

قرار نمی‌گیرد و در این عمل او، نوعی غرور مبتنی بر اشرافیت پالایش یافته به چشم می‌خورد. منتقدی تیزبین‌تر از توکویل برای محکوم کردن نخوت، خودفریبی و بیدادگری جوامع متکی به مراتب و امتیاز پیدا نمی‌شود.

توکویل نظرگاهی ممتاز برای خود یافته بود و می‌توانست، بی آن‌که اسیر تاریخ‌گرایی^۱ یا بی‌طرفی کاذب علوم تاریخی تحقیقی یا پوزیتیویسم^۲ شود، تحولات اجتماعی در غرب مسیحی را با آن دید تحلیل و داوری کند. این نظرگاه ممتاز چه بود؟ و توکویل چگونه به آن دست یافت؟ این پرسش‌هایی است که، با وجود پیشرفت فراوان در نقد آثار توکویل، هنوز با اهمیت و بی‌اسخ مانده است.

کتاب حاضر کوششی است در پاسخ‌گویی به این پرسش‌ها، که در نگارش آن از راهنمایی جان بارو^۳، دیوید ایست‌وود^۴، رابرت اسکیدلسکی^۵ و فرگس آنگود-تامس^۶ برخودار بوده‌ام. ناگفته پیداست که اینان هیچ‌گونه مسئولیتی در نقایص برج اماده ندارند.

ال. ا. اس.

کالج کیبل^۷

آکسفورد

ژوئیه ۱۹۹۳

1. historicism

3. John Burrow

5. Robert Skidelsky

7. Keble

2. positivism

4. David Eastwood

6. Fergus Ungood-Thomas